

deKindAgenda

Kwali**Tijd** voor het kind

Nieuwe tijden: vijf-gelijke-schooldagen met continuooster

Hilversum, december 2008.

Dit is een uitgave van de stuurgroep De KindAgenda Hilversum

bestaande uit de samenwerkende besturen van nagenoeg alle basisscholen en

Stichting Kinderopvang Hilversum:

- Bureau Openbaar Onderwijs Hilversum (BOOH)
- Stichting PROCEON
- Stichting Katholiek Onderwijs Gooi- en Eemland (SKOG&E)
- Stichting Hilversumse Montessorischolen
- Groen van Prinstererschool
- Godelindeschool
- Hilversumse Schoolvereniging
- Stichting Kinderopvang Hilversum (SKH)

inhoudsopgave

	Inleiding	4
1	Trends en ontwikkelingen	5
1.1	Steeds meer gezinnen combineren werk en zorg voor schoolgaande kinderen	5
1.2	Beschikbaarheid personeel en vrijwilligers neemt af	5
1.3	Het kind mag niet de dupe worden	6
2	Actuele knelpunten bij onderwijs- en opvangorganisaties	7
2.1	Tussenschoolse opvang (TSO)	7
2.2	Naschoolse opvang (NSO)	7
2.3	Rust en regelmaat kinderen onder druk	8
3	Toekomstperspectief voor Hilversum	9
3.1	Doel	9
3.2	Onderzoek	10
	Ad. a. een vroegere start en eerder einde van het schoolprogramma	11
	Ad. b. een kortere middagpauze met continurooster	11
	Ad. c. een eerder startend en meer omvattend NSO programma	11
	Ad. d. een gelijke starttijd/einde schoolprogramma op alle schooldagen	12
3.3	Overige consequenties voor kinderen, ouders en onderwijsorganisaties	12
3.4	Onderzoeksvraagstelling	13
3.5	Besluitvormingsprocedure	14
4	Projectplanning De KindAgenda	15

Inleiding

Het aantal kinderen dat aansluitend op school gebruik maakt van professionele opvang groeit op dit moment jaarlijks met meer dan 30% in Nederland. In Hilversum groeit ook de groep werkende moeders en daarmee de behoefte aan het combineren van werk van ouders met het onderwijs en de opvang van de kinderen.

Zowel de scholen als de kinderopvang ervaren toenemende knelpunten bij de wijze waarop de voor-, tussenschoolse en naschoolse opvang wordt georganiseerd. Het lijkt er steeds meer op dat de kinderen daar de dupe van worden. Zij krijgen gedurende de dag vaker te maken met een versnipperd aanbod en verschillende begeleiders. Daarnaast beperken ouders zich in hoge mate tot het werken op de maandag, dinsdag en donderdag, als gevolg van de wijze waarop de schooltijden nu zijn geregeld.

De Hilversumse organisaties voor basisonderwijs en de Stichting Kinderopvang Hilversum (SKH) starten daarom in 2008 een onderzoeksproject De KindAgenda gericht op mogelijke aanpassingen in de dagarrangementen voor schoolgaande kinderen. Doel van het project is om een beter onderwijs- en opvangklimaat voor kinderen te realiseren.

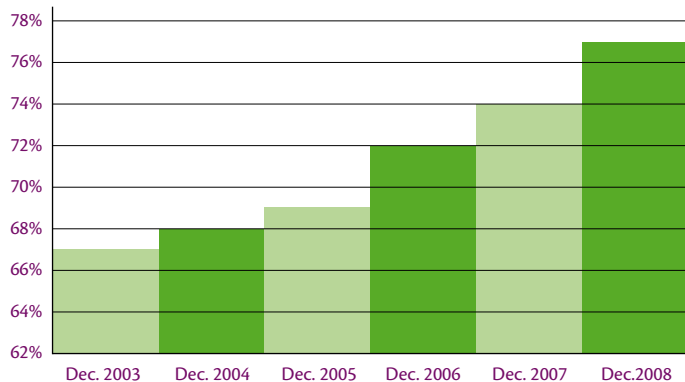
Deze brochure onderbouwt de motieven voor aanpassing van schooltijden en beschrijft het concept van vijf-gelijke-dagen met continurooster. De uitgave is gebaseerd op een, door het Kinderopvangfonds gesubsidieerd, vooronderzoek van de stuurgroep De KindAgenda naar landelijke voorbeelden van nieuwe schooltijden,

Het project De KindAgenda heeft een breder belang dan de gemeente Hilversum. Ook elders in Nederland worstelen scholen, kinderopvang, ouders en kinderen met dezelfde knelpunten. Dat is de reden dat het project wordt gesteund met een landelijke subsidie door het ministerie van SZW en dat de ervaringen in Hilversum worden gebruikt om elders vergelijkbare projecten te starten. De KindAgenda sluit aan op het project "Andere tijden in onderwijs en opvang", waarin VOS/ABB, MO-groep Kinderopvang, het Kinderopvangfonds en BOink participeren.

1. TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

1.1 Steeds meer gezinnen combineren werk en zorg voor schoolgaande kinderen

Meer dan driekwart van de leeftijdscategorie (25-45 jaar) 'moeders op het schoolplein' in Nederland heeft inmiddels een substantiële baan (meer dan 12 uur per week). Ook werken vrouwen steeds meer uren per week en is er een toename van het aantal vrouwen met een grote deeltijdbaan.

Percentage vrouwen met een deeltijdbaan, per jaar vergeleken. Bron CBS

In bovenstaande grafiek is goed te zien dat deze ontwikkeling de afgelopen twee jaar een grote vlucht genomen heeft, waarvan het einde nog niet in zicht is. Dat betekent dat steeds meer schoolgaande kinderen ouders met een substantiële baan hebben.

De sterk toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen is een belangrijke oorzaak voor de groei van de kinderopvang: de naschoolse opvang en de voor- en tussenschoolse opvang.

In 2008 maken meer dan 600.000 kinderen in Nederland gebruik van professionele kinderopvang. Door gebrek aan ruimte en personeel stonden er begin 2008 landelijk nog eens ruim 23.000 kinderen van werkende ouders op een wachtlijst. Het Centraal Planbureau heeft voorspeld dat de behoefte aan naschoolse opvang in Nederland de komende jaren nog met bijna 20% per jaar groeit. Voor Hilversum wordt rekening gehouden met méér dan 20%.

1.2 Beschikbaarheid personeel en vrijwilligers neemt af

Enerzijds werken er steeds meer vrouwen met kinderen en anderzijds worden de mogelijkheden voor informele opvang beperkter, omdat ook steeds meer vrouwen op middelbare leeftijd de arbeidsmarkt opgaan.

Tussenschoolse opvang

Met ingang van 1 augustus 2006 is het schoolbestuur verantwoordelijk voor het organiseren van het overblijven op school (tussenschoolse opvang of kortweg: TSO).

De afgelopen tientallen jaren is het aantal kinderen dat tussen de middag overblijft sterk gestegen. Elke dag blijven op dit moment tussen de 500.000 en 600.000 kinderen in Nederland over (VOO, 2008). Meer dan 40% van de basisschoolleerlingen maakt er inmiddels gebruik van.

Door de sterke groei en het gebrek aan overblijfkraften wordt het overblijven in het basisonderwijs ieder schooljaar meer problematisch. “Overblijven in het basisonderwijs wordt volgend schooljaar problematisch. Er zijn te weinig overblijfkraften terwijl steeds meer kinderen hun boterham op school moeten oppeuzelen.” publiceerde de Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO) in mei 2008.

Door de groeiende arbeidsparticipatie loopt het aantal ‘overblijfmoeders’ sterk terug. De organisatie verloopt steeds moeizamer. Ook kinderen ervaren de teruglopende kwaliteit van de TSO en waarderen de TSO minder dan voorheen (Onderwijsraad, 2008, p.69).

Voorschoolse opvang

Ook de voorschoolse opvang staat onder grote druk. Enerzijds is het een opvangvorm waaraan slechts een beperkt aantal ouders behoefte heeft. Daarnaast is de duur van de opvang per dag zo beperkt dat het niet bedrijfsmatig te organiseren is met

voldoende waarborgen voor kwaliteit en continuïteit. Vrijwel alle scholen in Nederland hebben knelpunten om deze opvangvorm te organiseren. Kinderen worden hiervan de dupe, omdat ze voor school eerst bij anderen worden gebracht of gehaast en zo vroeg mogelijk naar school worden gebracht.

Ouders hebben in Hilversum tot op heden weinig gebruik gemaakt van voorschoolse opvang. Waarschijnlijk vinden ouders dat dit teveel versnippering voor de kinderen met zich meebrengt. Vanwege de geringe vraag wordt voorschoolse opvang alsnog in Hilversum aangeboden via het gastoudersbureau.

1.3 Het kind mag niet de dupe worden

De scholen groeien qua taken en ook in aantallen kinderen. De ouders groeien en ontwikkelen, omdat ze in toenemende mate deelnemen aan het arbeidsproces. De kinderopvang groeit logischerwijs, omdat ze hierbij betrokken is.

Het kind mag niet de rekening gaan betalen van al die groei. Het kind moet juist de mogelijkheid krijgen om te groeien en om zich optimaal te ontwikkelen, dáár zijn alle partijen het over eens. Dáár ligt de maatschappelijke taak, die de Hilversumse schoolbesturen en Stichting Kinderopvang Hilversum bindt.

2. ACTUELE KNELPUNTEN BIJ ONDERWIJS- EN OPVANGORGANISATIES

Door deze ontwikkelingen krijgen steeds meer ouders en hun schoolgaande kinderen, maar ook scholen en opvangaanbieders te maken met de knelpunten die samenhangen met het actuele onderwijs- en opvangmodel.

2.1 Tussenschoolse opvang (TSO)

Het wordt steeds lastiger voor basisscholen om voldoende mensen te vinden voor de begeleiding bij het overblijven. De knelpunten die hierdoor ontstaan, veroorzaken toenemende werkdruk bij leerkrachten; steeds vaker wordt een beroep op hen gedaan om 'gaten te vullen' en leerkrachten hebben meer tijd nodig om na de middagpauze weer structuur aan te brengen in het gedrag van kinderen.

2.2 Naschoolse opvang (NSO)

De sterk toenemende vraag naar naschoolse opvang levert eveneens knelpunten op. Ouders en kinderen worden steeds vaker geconfronteerd met lange wachtlijsten, scholen worden door ouders steeds vaker aangesproken om oplossingen te realiseren en opvangaanbieders worden geconfronteerd met een grote schaarste aan accommodaties en personeel. Dat laatste wordt versterkt door de relatief korte openingstijden van de NSO. Hierdoor is slechts beperkte ruimte voor investeringen in passende huisvesting en is het aantal werkuren voor NSO medewerkers relatief gering, waardoor deze banen minder aantrekkelijk zijn.

Kinderen kunnen op de maandag, dinsdag en donderdag slechts korter deelnemen aan activiteiten, waardoor er minder rust en aandacht voor de kinderen is dan tijdens de langere middagen op woensdag (en vrijdag). Voor de kinderen van 8 jaar en ouder geldt dit zelfs voor vier middagen in de week, terwijl juist deze groep kinderen behoefte heeft aan een keuzegericht activiteitenprogramma op het gebied van o.a. sport en cultuur.

2.3 Rust en regelmaat kinderen onder druk

In onderstaand schema is op hoofdlijnen het huidige traditionele dagarrangement weergegeven voor kinderen van werkende ouders die gebruik maken van (basis)onderwijs én opvang:

	07.30 uur	08.30 uur	12.00 uur	13.00 uur	15.00 uur	18.30 uur
MAANDAG	VSO	Onderwijs	TSO	Onderwijs	NSO	
DINSDAG	VSO	Onderwijs	TSO	Onderwijs	NSO	
WOENSDAG	VSO	Onderwijs	NSO			
DONDERDAG	VSO	Onderwijs	TSO	Onderwijs	NSO	
VRIJDAG	VSO	Onderwijs	NSO			

VSO: voorschoolse opvang,

TSO: tussenschoolse opvang,

NSO: naschoolse opvang

Voor kinderen kent het huidige dagarrangement relatief veel momenten met wisseling in begeleiding en pedagogisch klimaat. In het huidige dagarrangement worden kinderen op één dag begeleid door verschillende begeleiders (VSO, Onderwijs, TSO en NSO) waarbij begeleiding door vakkrachten wordt afgewisseld met begeleiding door vrijwilligers.

Door de wisselmomenten in begeleiding en het intensiever gebruik van opvang hebben kinderen minder rust en regelmaat gedurende de dag. Dit legt druk op de continuïteit en structuur voor een sterk groeiende groep schoolgaande kinderen.

3. TOEKOMSTPERSPECTIEF

In Nederland ging in 2007 12% van alle 4 t/m 11 jarigen naar de NSO (in Hilversum was dit circa 21%) en dit zou bij ongewijzigd beleid doorgroeien naar 35% in 2011. Inmiddels is deze prognose bijgesteld naar 50% in 2011.

Deelname % NSO per leeftijdscategorie	Landelijk 2007*	Prognose 2009 Hilversum
4-5 jarigen	20%	44%
6-7 jarigen	14%	40%
8-9 jarigen	8%	28%
10-11 jarigen	5%	15%
Totaal gemiddelde	12% (SKH 20%)	31%

* Op het moment van publicatie zijn de landelijke cijfers 2008 nog niet bekend.

In 2009 zal ongeveer de helft van de Hilversumse 4- en 5-jarigen gebruik maken van basisonderwijs én naschoolse opvang. In 2009 en 2010 en de jaren daarna zal dat aantal naar verwachting nog aanzienlijk groeien. Verwacht wordt dat in 2011 bijna 50% van alle basisschoolleerlingen (4 t/m 11 jaar) gebruik maakt van naschoolse opvang.

Op basis van deze prognose zal ook de behoefte aan tussenschoolse opvang de komende jaren nog sterk stijgen. De mogelijkheden om een beroep te doen op vrijwilligers bij het begeleiden van schoolkinderen zullen door de arbeidsmarktontwikkelingen verder afnemen. Daarmee zullen ook de knelpunten voor ouders en kinderen in het combineren van werk, onderwijs en opvang toenemen.

Het is dus geen toeval dat de samenwerkende Hilversumse schoolbesturen en SKH in Hilversum het initiatief genomen hebben om te zoeken naar alternatieve dagarrangementen om de actuele en toekomstige knelpunten te beperken.

3.1 Doel

Het kind krijgt in toenemende mate met een versnipperd aanbod en verschillende begeleiders te maken. Hilversum maakt de omslag van een kleine groep kinderen, die gebruik maken van naschoolse opvang, naar een meerderheid van het aantal leerlingen. Het is de vraag of de huidige dagindeling van de kinderen nog aansluit op huidige en toekomstige ontwikkelingen. Het is daarom in het belang van het kind dat basisscholen en de kinderopvang gezamenlijk het kind op de agenda zetten.

Het onderzoeksproject De KindAgenda is erop gericht om gewenste aanpassingen in de dagarrangementen voor schoolgaande kinderen te onderzoeken, te toetsen en waar mogelijk en gewenst in te voeren. Primair doel van het initiatief is een beter en toekomstbestendig onderwijs- en opvangklimaat voor de schoolgaande jeugd te realiseren.

3.2 Onderzoek

Ter voorbereiding op het onderzoeksproject is in de eerste helft van 2008 onderzoek gedaan naar de voor- en nadelen van verschillende dagarrangementen (waaronder het bioritme-model) voor schoolgaande kinderen, die elders in Nederland gehanteerd worden. De sterke voorkeur van de stuurgroep De KindAgenda gaat uit naar het vijf-gelijke-dagen model met een continuurooster. Dit blijkt op de volgende onderdelen af te wijken van het traditionele dagarrangement:

- a. een vroegere start en eerder einde van het schoolprogramma;
- b. een kortere middagpauze met continuurooster;
- c. een eerder startend en meer omvattend NSO programma;
- d. een gelijke starttijd/einde schoolprogramma op alle schooldagen.

Door aanpassingen op deze elementen van het dagarrangement voor schoolgaande kinderen ontstaat volgens ervaringsdeskundigen een minder versnipperd dagarrangement, dat biedt:

	08.00 uur	14.00 uur	18.30 uur
MAANDAG	Onderwijs	Onderwijs	Vrije tijd/NSO
DINSDAG	Onderwijs	Onderwijs	Vrije tijd/NSO
WOENSDAG	Onderwijs	Onderwijs	Vrije tijd/NSO
DONDERDAG	Onderwijs	Onderwijs	Vrije tijd/NSO
VRIJDAG	Onderwijs	Onderwijs	Vrije tijd/NSO

meer rust,
regelmaat
en ruimte
voor kinderen
en ouders

Ad. a. een vroegere start en eerder einde van het schoolprogramma

Een vroegere start van de schooldag maakt de voorzieningen voor voorschoolse opvang grotendeels overbodig waardoor voor de meeste kinderen dit onderdeel van het dagarrangement vervalt en er meer rust in het dagprogramma voor kinderen gecreëerd wordt.

Omdat de behoefte aan voorschoolse opvang grotendeels vervalt verdwijnen ook de actuele knelpunten voor scholen en opvangorganisaties om deze vorm van opvang van (steeds schaarser wordende) begeleiding te voorzien. Uit gesprekken met ervaringsdeskundigen blijkt dat een eerdere start van de schooldag het ook mogelijk maakt om het naar school brengen van kinderen meer gelijk en flexibeler te verdelen tussen ouders, omdat er een betere aansluiting ontstaat met de start van werktijden.

Ad. b. een kortere middagpauze met continurooster

Een kortere middagpauze (30 tot 45 minuten) met continurooster biedt een structurele oplossing voor de toenemende knelpunten in de personele bezetting van de tussenschoolse opvang. Door de professionele begeleiding van de lunch door de leerkracht en de kortere onderbreking verloopt volgens ervaringsdeskundigen de middagpauze veel rustiger waardoor kinderen sneller het lesprogramma in de

middag oppakken. Ook het vervallen van het - veelal hectische - haal-, lunch- en brengmoment in de middagpauze wordt door kinderen en ouders als positief ervaren in vergelijking met het traditionele dagarrangement.

Door ervaringsdeskundigen wordt er ook nog op gewezen dat het vervallen van onderscheid tussen kinderen die (moeten) overblijven en kinderen die naar huis (moeten) gaan meer rust in de groepen creëert. Verder is een doorlopend programma per definitie veiliger voor kinderen, omdat de verkeersbeweging van kinderen in de middagpauze van en naar school vervalt.

Ad. c. een eerder startend en meer omvattend NSO programma

Door een eerdere start en een eerder einde van het schoolprogramma ontstaat automatisch ruimte voor een eerder startend en meer omvattend NSO programma. Dat maakt het mogelijk om ook sport- en andere vrijetijdsonderdelen in het NSO programma op te nemen die anders apart en met begeleiding van ouders in het weekprogramma van kinderen ingepast moeten worden. Deze inzet sluit aan bij het recente advies van de Onderwijsraad (Een rijk programma voor ieder kind, 2008) waarbij aandacht gevraagd wordt voor een betere balans tussen gerichte educatie en vrije tijd en ontspanning in de naschoolse opvang.

Ad. d. een gelijke starttijd/einde schoolprogramma op alle schooldagen

Door een gelijke starttijd en einde van het schoolprogramma op alle schooldagen vervalt de lange vrije woensdag- en vrijdagmiddag. In plaats daarvan worden alle middagen langer schoolvrij, waardoor meer ruimte ontstaat om ook op andere dagen (dan woensdag en vrijdag) sport- en andere vrijetijdsactiviteiten in te plannen. De noodzakelijke piekbelasting van deze activiteiten op een of twee weekdays neemt daardoor af.

Een meer gelijkmatige verdeling van alle schooldagen maakt het voor ouders ook gemakkelijker om werkdagen flexibeler in te plannen en creëert dus meer ruimte om werk en de zorg voor kinderen te combineren. Dat erkent ook de Commissie Bakker (2008) die nadrukkelijk aandacht besteedt aan de actuele belemmeringen in het aanbod van onderwijs en opvang voor werkende ouders en hun kinderen.

Aanvullend biedt deze aanpassing ook de mogelijkheid om de structureel leegstaande plekken in de naschoolse opvang op woensdag en vrijdag in te zetten en daarmee de wachtlijsten voor naschoolse opvang te beperken.

De gelijkmatige verdeling brengt meer rust en regelmaat in de dagindeling van de kinderen. Door de toenemende vraag

“De schooltijden zijn niet goed afgestemd op werkende ouders. Nog steeds is de woensdagmiddag op veel scholen een vrije middag, met als gevolg dat veel vrouwen niet op woensdag (kunnen) werken. Op andere dagen beginnen scholen om half negen 's ochtends en gaan ze rond drie uur 's middags uit.

Dat betekent dat het ook op die dagen lastig is om een volledige werkdag te draaien.

Betere schooltijden zouden de behoefte aan voorzieningen, zoals kinderopvang en brede scholen, verminderen. Een doorlopend school- en opvangprogramma komt maar beperkt voor. Bovendien is er een tekort aan voorzieningen voor voorschoolse en naschoolse opvang. Kortom: tijdarrangementen in het onderwijs en arbeidsdomein sluiten niet op elkaar aan.” (Uit Rapport Commissie Bakker, 2008 p.40)

naar naschoolse opvang zullen ze vaker samen met vriendjes/vriendinnetjes op alle dagen van de week aan activiteiten kunnen deelnemen.

3.3 Overige consequenties voor kinderen, ouders en onderwijsorganisaties

Voor kinderen ontstaat meer ruimte voor aantrekkelijke NSO activiteiten. Te denken valt daarbij aan sport-, muziek- en culturele activiteiten. SKH biedt al een uitgebreid activiteitenaanbod, maar ervaart dat kinderen zich teveel moeten haasten om op de korte maandag, dinsdag en donderdag deel te kunnen nemen aan de activiteiten. Er is te weinig tijd om te herstellen van de drukke schooldag voordat de activiteit begint.

Door het vervallen van de vrije woensdag- en vrijdagmiddag zal de NSO capaciteit op de traditioneel minder gebruikte woensdag en vrijdag beter benut worden waardoor er meer ruimte ontstaat om met de huidige accommodaties meer kinderen in de NSO op te vangen. Door een omvangrijker NSO programma wordt ook het vak als pedagogisch medewerker in de NSO aantrekkelijker waardoor vacatures gemakkelijker vervuld kunnen worden.

Voor ouders ontstaat meer rust in de week, omdat ze uit vijf werkdagen kunnen kiezen en er meer opvangmogelijkheden ontstaan.

Leerkrachten kunnen door het eerdere einde van het schoolprogramma in de middag eerder starten met afronding/ voorbereiding en dat kan leiden tot minder vergaderingen/ nakijken in de avonden. Ook zullen mogelijk, door het gelijktrekken van onderwijstijd tussen onder- en bovenbouw, onderdelen van het lesprogramma verschuiven van het ene naar het andere jaar.

Naast deze voordelen zijn er ook nadelen gekoppeld aan het aanpassen van het dagarrangement. Zo vergt het aanpassen van het dagarrangement een behoorlijke omslag bij de medewerkers van basisonderwijs. Het betekent onder andere voor leerkrachten dat de mogelijkheden om 'tussen de middag' lessen voor te

bereiden veel beperkter zijn. Deze activiteiten moeten dan na de lessen worden gepland.

Ouders, die hun werktijden hebben aangepast tot 15.00 uur, zullen hun werktijden anders moeten organiseren als de school eerder uitgaat. Niet-werkende ouders hechten mogelijk aan het thuis lunchen met de kinderen.

3.4 Onderzoeksvraagstelling

Biedt het aangepaste dagarrangement met:

- a. een vroegere start en eerder einde van het schoolprogramma;
- b. een kortere middagpauze met continurooster;
- c. een eerder startend en meer omvattend NSO programma;
- d. een gelijke starttijd/einde schoolprogramma op alle schooldagen.

de beoogde voordelen voor kinderen, ouders, scholen en opvang in Hilversum?

Deze onderzoeksvraag wordt projectmatig getoetst in een gesubsidieerd onderzoeksprogramma van onderwijs en opvang gezamenlijk. De onderzoeksvraag geeft een bandbreedte aan voor de schooltijden tussen 08.00 en 14.00 uur, waarin scholen kunnen kiezen voor een start om 08.00 uur of 08.15 uur en een kortere of iets langere pauze. Het uitgangspunt is wel dat de school altijd geopend is vanaf 08.00 uur.

Welke vragen komen o.a. aan de orde bij het verkennen van de nieuwe schooldag?

Bij de discussies over aanpassingen in dagarrangementen voor schoolgaande kinderen komen in ieder geval de volgende vragen aan de orde:

- Wat is het draagvlak voor een implementatie van aanpassing van het dagarrangement bij kinderen/ouders, onderwijs, opvang en andere betrokkenen?
- Wat impliceert de aanpassing van het dagarrangement voor kinderen/ouders, onderwijs, opvang en andere betrokkenen?
- Welke organisatorische consequenties zijn verbonden aan de aanpassingen tot het nieuwe model?
- Welke planning is realistisch voor implementatie van het vijf-gelijke-dagen-model?

Bij het onderzoek wordt uiteraard gebruik gemaakt van de inbreng van schoolleiders, schoolteams en kinderopvang. Daarnaast zal er schriftelijk onderzoek plaatsvinden onder ouders met schoolgaande kinderen en ook onder ouders die binnenkort tot die groep zullen behoren.

Verder wordt er gebruik gemaakt van de praktijkervaring van individuele scholen en opvangorganisaties elders in het land, die inmiddels ervaring hebben met aangepaste dagarrangementen

voor schoolgaande kinderen. Ook buiten de gemeente is er grote belangstelling voor de resultaten van dit project, hetgeen blijkt uit de inmiddels toegezegde subsidie.

De brede onderzoeksopzet, het testen en evalueren van aanpassingen in proefomgevingen en een goede communicatie over het project zullen bijdragen aan een gedegen afweging.

3.5. Besluitvormingsprocedures

Schoolbesturen, medezeggenschapsraden, ouders en opvangaanbieders bepalen uiteindelijk of en in welke mate dagarrangementen aangepast worden.

De schoolbesturen zijn primair verantwoordelijk en leidend bij het inrichten van alternatieve dagarrangementen. Voor ouders is er de wettelijke waarborg dat ouders in de medezeggenschapsraad instemmingsrecht hebben bij het vaststellen of wijzigen van schooltijden. Voorafgaand aan de vaststelling (of wijziging) van de schooltijden in de medezeggenschapsraad worden alle ouders hierover geraadpleegd. Een wijziging kan pas plaatsvinden als de mening van de ouders is gepeild.

Kijk op www.kindagenda.nl voor meer informatie (vanaf 1 april 2009).

Projectplanning deKindAgenda

1. VOORAANKONDIGING

Kleinschalige bijeenkomst voor leidinggevenden van scholen en kinderopvang.

Doel: onderzoeksvraag toelichten en eventuele aandachtspunten en suggesties inventariseren.

2. STARTBIJeenKOMST

Grootschalige bijeenkomst met informatief programma voor leidinggevenden, MR-en en middenkader kinderopvang.

Naast inhoudelijke presentaties m.b.t. het onderzoeksproject, vinden presentaties vanuit de praktijk plaats.

3. GESPREKSRONDEN SCHOLEN

Na de startbijeenkomst volgen gedurende twee maanden bezoeken aan basisscholen om met directie en leerkrachten van gedachten te wisselen over de (on)mogelijkheden om het nieuw dagarrangement in te voeren. De gesprekken worden begeleid door een externe gespreksleider.

Vervolgens worden gespreksronden gehouden met (G)MR en ouders.

4. SCHRIFTELIJK ONDERZOEK ONDER OUDERS

Schriftelijk onderzoek naar de mening van ouders met kinderen < 4 jaar en > 4 jaar.

5. PILOTS

Keuze en start pilots vanaf het nieuwe schooljaar.

www.kindagenda.nl